

Marosi Ernő

(1940–2021)

Egy ideje már szoknunk kellett a gondolathoz, hogy hamarabb távozik körünkől, mint ahogy arra még nem is olyan régen számítottunk. Többször is átvészelt már olyan egészségi megpróbáltatásokat, amelyek túlélésére az unokái eredményeit még látni akaró nagypapa, a feladataival még megbirkózni szándékozó tudós szellemi erejére, felesége gyengéd, óvó szeretetére és gondoskodására, gyógyítói minden szakmai ügyességére szükség volt. A mostani baj első jelei másfél éve jelentkeztek, éppen egy hatalmas – ma már tudjuk, hogy tudományos pályáját méltó módon lezáró – munka közben.

2021. július 9-én elhunyt Marosi Ernő Széchenyi-díjas (1997) művészettörténész, a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje a csillaggal (2009) és a Hazám-díj (2014) kitüntetettje, 1993-tól a Magyar Tudományos Akadémia levelező, 2001-től rendes tagja, 2002 és 2008 között az MTA társadalomtudományi alelnöke, 2008–2014 között az MTA Filozófiai és Történettudományi Osztálya Művészettörténeti Tudományos Bizottságának elnöke, 1989–1996 között a nemzetközi művészettörténeti bizottság, a Comité International d’Histoire de l’Art (CIHA) szűk körű vezetőségének (Buro) egyben Magyarországot is képviselő tagja, a Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat tiszteleti tagja (2005), a Társulat Pasteiner-, majd Ipolyi-érmének kitüntetettje (1973, illetve 1986). Az Akadémia idegen

nyelvű művészettörténeti folyóiratának, az *Acta Historiae Artium*nak 1974-től máig szerkesztőbizottsági tagja, 1993–2013 között főszerkesztője volt.

1940-ben Miskolcon született, iskoláit is ott végezte. 1958–1963 között magyar és művészettörténet szakra járt a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetemen, és volt egyben az Eötvös Collegium lakója. A magyar művészettörténet-írás többek között Dávid Ferenc, Galavics Géza, Kovács Péter, Kovalovszky Márta, Pernecky Géza, Tóth Melinda, Tóth Sándor alkotta, 1963–1964-ben pályára lépő nagy generációjához tartozott – őket köszöntötte hatvanéves korukban a háromnapos *Maradandóság és változás* művészettörténeti konferencia (2000, kötetben: 2004). Dercsényi Dezső és Entz Géza tanítványaként a középkori művészet kutatójává lett, de már pályája kezdetén, a kassai Szent Erzsébet-templom monográfia méretű tanulmányorozatában a 19. századi helyreállításon, annak műemléki forrásanyagán keresztül újszerű módszerrel közelített a középkori épülethez. Hat évtizedes pályáját (első írásai 1961-ben jelentek meg) az ELTE Művészettörténeti Tanszékén kezdte – az oktatást 1991-től egyetemi tanárként, végül már professor emeritusként, élete végéig folytatta –, idővel azonban az MTA Művészettörténeti Kutatócsoportjának, majd Intézetének lett igazgatóhelyettese, utóbb 1991 és 2000 között igazgatója. Tanítványai, munkatársai száma több százra rúg.

Olyan programadó kiállítások szervezése fűződik a nevéhez, mint az *Árpád-kori kőfaragványok* (1978) és a *Művészet I. Lajos király korában 1342–1382* (1982), mindkettő Székesfehérváron, a *Művészet és kultúra Luxemburgi Zsigmond korában 1387–1437* (1987) a Budapesti Történeti Múzeumban. Kezdeményező szerepet játszott az MTA történetéhez és művészeti gyűjteményéhez kapcsolódó kiállítások létrejöttében: *A Magyar Tudományos Akadémia és a művészetek a XIX. században* (1992); *Pulszky Ferenc (1814–1897) emlékére* (1997). Ő szerkesztette a *Magyarországi művészet története* akadémiai kézikönyvsorozatában a gótikának szentelt *Magyarországi művészet 1300–1470 körül* (1987) két kötetét. A középkor teljes időszakának a kutatója volt, egyaránt foglalkoztatták az építészeti emlékek és a kőfaragványok, a szobrászat, az ötvösség, a „kisművészetek” alkotásai a koronázási palásttól kezdve a romanika és a gótika emlékein át a Mátyás kori reneszánszig. A középkor emlékeinek 19. századi restaurálásai kapcsán folytatott tudománytörténeti kutatásai elvezették a romantika és a historizmus értő értelmezéséhez. Partnerként tekintettek rá a kortárs képzőművészek és a 20. század művészetével foglalkozó művészettörténész kollégái is, és kezdeményező szerepe volt a magyar művészettörténet-írás történeti folyamatainak – így a bécsi művészettörténeti iskola magyar vonatkozásainak – feltárásában és népszerűsítésében (*Die ungarische Kunstgeschichte und die Wiener Schule 1846–1930* bécsi kiállítási katalógus, 1983). Mindig nagy beleérzéssel, a műemlékes szakemberek partnereként fordult a műemlékvédelem történetének, a műemlékek

művészettörténeti forrásbázisa megővésének, az ezt fenyegető rekonstrukcióknak a kérdéseihöz.

Szerkesztett szöveggyűjteményt *A középkori művészet világa* (1969), majd jelentősen kibővítve *A középkori művészet történetének olvasókönyve. XI–XV. század* (1997) címmel, a művészettörténet öt évszázadának történetét illusztrálandó *Emlék márványból vagy homokkőből* (1976), majd két évszázadot átfogva *A magyar művészettörténet-írás programjai* (1999) címmel. Egy generáció tanult *Bevezetés a művészettörténetbe művészettörténész szakos hallgatók számára* több kiadásban megjelentetett egyetemi jegyzetéből. Újra és újra visszatért az európai és a magyarországi romanika és gótika kérdéseihöz a nagyközönségnek szánt, egyetemi tankönyvekként is kitűnően használható, összefoglaló munkáiban: *A román kor művészete* (1972); *A középkor művészete I. 1000–1250* (1996); *A középkor művészete II. 1250–1500* (1997); *A gótika Magyarországon* (2008); *A romanika Magyarországon* (2010). *A gótika kezdetei Magyarországon. Esztergom a 12–13. század magyarországi művészetében* című kandidátusi disszertációja (1975) német nyelvű kiadásának (1984) máig élő hatását vagy kéttucatnyi tanulmány és könyv mutatja tanítványai tollából, és az új felvetések nyomán Ő is ismételten visszatért a témához. *Kép és hasonmás. Művészet és valóság a 14–15. századi Magyarországon* (1995) című kötete akadémiai doktori disszertációján alapul. Neki köszönhetők a Zolnay László által feltárt budai szoborlelet első művészettörténeti feldolgozásai (1976, 1989, 1999).

A 20. század utolsó harmadának, a 21. század elejének legnagyobb hatá-

sú magyar művészettörténésze volt – nemzetközi beágyazottságát mutatja a tiszteletére összeállított, hetvenedik születésnapjára megjelentetett, idegen nyelvű *Bonum ut Pulchrum* tanulmánykötet (2010) illusztris külföldi szerzői névsora is. Számos nemzetközi kiállításnak volt magyar közreműködője: *Die Parler und der Schöne Stil 1350–1411. Europäische Kunst unter den Luxemburgern* (Köln, 1978); *800 Jahre Franz von Assisi. Franziskanische Kunst und Kultur des Mittelalters* (Krems, 1982); *Das Zeitalter Kaiser Franz Joseph. 2. 1880–1916* (Schloß Grafenegg, 1987); *Die Ritter* (Németújvár/Güssing, 1990); *Budapest im Mittelalter* (Braunschweig, 1991); *Der Meister von Großlobming* (Bécs, 1994); *Europas Mitte um 1000* (Budapest–Berlin–Mannheim–Prága–Pozsony, 2000); *L’Europe des Anjou* (Párizs, 2001); *Bayer – Ungarn Tausend Jahre* (Passau, 2001); *Gotika* (Pozsony, 2003); *Prague. The Crown of Bohemia 1347–1437* (New York, 2005); *Sigismundus rex et imperator. Művészet és kultúra Luxemburgi Zsigmond korában 1387–1437* (Budapest–Luxemburg, 2006); *Karl IV. Kaiser von Gottes Gnaden. Kunst und Repräsentation des Hauses Luxemburg 1310–1437* (Prága, 2006); *Mattia Corvino e Firenze. Arte e umanesimo alla corte del re di Ungheria* (Firenze, 2013); *Weltereignis des Mittelalters 1414–1418. Das Konstanzer Konzil* (Konstanz, 2014).

Közéleti ember volt, ha valamivel nem értett egyet, ha valamit fontosnak talált, véleményét sosem rejtette véka alá – az intézményi és a szellemi rombolás ellen rendszeresen fel-emelte szavát.

Élete végén, már az őt végül legyűrő betegséggel küzdve, összeállította

a munkássága keresztmetszetét adó, közel kilencven tanulmány háromkötetes, 1359 képpel illusztrált, monumentális gyűjteményét (2020). A tanulmányok nem kis része eredetileg idegen nyelven íródott és jelent meg, ezeket csak most fordította magyarra. A tizenkét csoportba osztott tanulmányokhoz részletes glosszákat fűzött, jelezve a megírás óta eltelt időszak új eredményeit, állításai megerősítésének vagy a velük való szakmai vitának a tényeit. Gazdag, sok korszakot, műfajt, technikát felölelő témaválasztása mindig inspirálónak bizonyult, témái a vele való sokszor folyamatos, szakmai „pingpongozás” útján egyre gazdagodtak. A gyűjtemény a címét a szerzőnek a gótikus templomépület fényességének értelmezéseiről szóló tanulmányából vett idézetből – eredetileg a Suger apát saint-denis-i templomára vésett verses felirat kezdő szavai – nyerte. A *Fénylik a mű nemesen* cím számos jelentésréteget hordoz. Marosi Ernő tanítványai számára emlékeztet például arra, hogy középkori előadásai-ban, bár sosem tartott két egyforma kollégiumot, de bárhonnan is indult ki a témája, a lux-luxus-luxuria különböző vonatkozásai, a szentek nimbusza, a gótikus katedrálisok ablakai kapcsán a középkori fényelmélet bemutatását minden évfolyam számára szükségesnek tartotta. A cím hordozta jelentésrétegek egyike Rá magára is érvényes: most lezárult munkássága a magyar művészettörténet-írás legfényesebb lapjai közé tartozik.

Már soha többé nem hallom tőle a telefonban, kíváncsian a kérdéseket és a rendszeres, általa aztán mindig teljesített kéréseket várva, hogy: „Na, mi újság, Pali?”

Lővei Pál

Kedves Olvasóink! A Mozgó Világ előfizetői díja és az egyes példányok ára hét éven át nem változott. A hozzánk való ragaszkodást köszönjük, most azonban a lap fennmaradása és jövője érdekében arra kényszerülünk, hogy szerény áremelést hajtsunk végre. Ennek megfelelően 2021 januárjától az áruspéldányok 1150 forintért vásárolhatók meg, az éves előfizetői díj pedig 10 980 forint. Abban bízunk, hogy mindez nem rettent el lelkes olvasótáborunkat attól, hogy minket válasszon. A lap előfizethető valamennyi postán, kézbesítőknél, e-mailen (hirlapelofizetes@posta.hu), telefonszámon (+361-331-9393), a szerkesztőség címén és e-mail-címén is: mozgo@mozgovilag.hu.
Köszönettel és tisztelettel: A Szerk.

Megjelent a


Nemzeti Kulturális Alap


a változó világra nyitott zsidóság


Új Köztársaságért
Alapítvány



LENTUS Kft.

Felcsuti Péter
Bojár Gábor
Kende Péter
Kornai András
Nyíri Pál
Szelényi Iván
és más magánszemélyek támogatásával

256

Mozgó Világ 2021/július–augusztus negyvenhetedik évfolyam

Főszerkesztő: P. Szűcs Julianna

A szerkesztőség tagjai: Majtényi László (a kuratórium elnöke), Barna Imre (vers, próza), Bog-nár Róbert (kuratóriumi tag), Csák Csongor (kuratóriumi tag), Gárdonyi László (képzőmű-vészet), Király Ágnes (asszisztens), Nagy Zoltán (jogász), Jován-Cserna Krisztina (gazdasági vezető), Rab László (olvasószerkesztő), Szűcs Péter (tördelőszerkesztő), Vitányi Iván (kuratóri-umi tag). Terjesztés: Magyar Lapterjesztő Rt. 1097 Bp., Táblás u. 32. Postacím 1388 Bp. Pf. 73.

A szerkesztőség címe: 1051 Budapest, Nádor u. 26. Telefon: 331-9393. E-mail: mozgo@mozgovilag.hu. Kiadja a Mozgó Világ Ala-pítvány. Adószám: 19650414-2-41. Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletága, 1008 Budapest, Orczy tér 1. Elő-fizethető valamennyi postán, kézbesítőknél, e-mailen: hirlap.elofizetes@posta.hu. További információ és előfizetői panaszok: Magyar Posta 36 1 767-8262 vagy ugyfelszolgalat@posta.hu. Külföldön terjeszti a Batthyany Kultur-Press Kft. (e-mail: bat-thyany@kultur-press.hu; H-1014 Budapest, Szentháromság tér 6. Tel.: 201-8891). Előfizetési díj 1 évre 10 980 Ft. Indexszám: 25604. Készült a Coradix Kft.-nél. HU ISSN 0324-4601

Szerkesztőségi fogadóórák: szerda 2-től 5-ig
Mozgó Világ-online: www.mozgovilag.hu

Számlaszámunk: Magyar Külkereskedelmi Bank 10300002-20323080-00003285